

Секція: Державне управління, самоврядування і державна служба

Тихончук Леся Хотіївна

доктор наук з державного управління,

доцент кафедри державного управління,

документознавства та інформаційної діяльності

Національний університет водного господарства та природокористування

м. Рівне, Україна

ЕФЕКТИВНЕ УПРАВЛІННЯ НАДРОКОРИСТУВАННЯМ - СКЛАДОВА ПРИВАБЛИВОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ ДЕРЖАВИ

Одним з шляхів покращення інвестиційного клімату в державі є модернізація механізмів публічного управління надрокористуванням. Залученню інвестицій у видобувну галузь України заважають складне регуляторне поле, відсутність довіри інвесторів до держави. Спрощення комунікації бізнесу і бюрократичного апарату, гарантування державою прозорих механізмів роботи надрокористувачам – зможуть покращити інвестиційну привабливість вітчизняного видобування. Нарощення власного видобутку сприятиме зміцненню енергетичної незалежності держави та є важливим для економіки країни в цілому: створюються робочі місця, розвиваються супутні виробництва, розбудовується інфраструктура, сплачуються податки до державного бюджету.

Ефективне публічне управління у сфері надрокористування має бути забезпечене пошуком у найкращий спосіб використання ресурсів задля досягнення пріоритетних цілей державної політики. Саме дослідженню аспектів ефективності публічного управління в даній галузі присвячене дослідження. Рациональне використання надр і збереження природних багатств має бути основою стійкого розвитку держави, забезпечуватись

відповідними адміністративними режимами публічного адміністрування. Надра та земля відповідно до Конституції України перебувають під особливою охороною держави.

Сьогодні саме вона має бути практичною конструкцією по наданню сервісів та послуг в цій сфері. Формування нових підходів зумовлює появу нового кола відносин, що передбачають нові методи адміністративного державно-владного впливу. При наявності нового законодавства, яке гарантує права приватних інвесторів у сфері видобутку корисних копалин і розподілу продукції, паралельно функціонують стандарти надровидобування колишнього СРСР (надровидобування в умовах державної монополізації). Тому опрацювання нових методів управління та адміністративного супроводу потребує переосмислення та нових підходів.

Дослідження автором діяльності регулятора Державної служби геології та надр України надало змогу встановити, що з метою залучення інвестицій у розробку українських надр регулятором впроваджено у 2020 році : проведення е-аукціонів та конкурсів угод про розподіл продукції ; створено Інвестиційний атлас надрокористувача (>300 об'єктів); проведено 6 аукціонів, продано 36 спецдозволів за 780 млн грн.; вирішення питання Чорноморського шельфу та Юзівського УРП; підписання УРП з переможцями конкурсів. Спрощено доступ до геологічних даних: відкрито data-room для нафтогазових конкурсів; партнерство з USGS, USAID, Schumberger; відкрито реєстр протоколів ДКЗ і розпочато розміщення онлайн оцифрованих геолзвітів; наповнюється інтерактивна карта корисних копалин (контури родовищ); створюється публічний каталог відомостей про геоінформацію. Змінено шість постанов Уряду про прозоре надання надр і геоінформації у користування, прийнято два закони по спрощенню видобутку бурштину та інших корисних копалин. Розробляються законопроекти по підтримці розвитку вітчизняних галузей надрокористування (№ 4187), по посиленню відповідальності за незаконний

видобуток (№ 3576), по стимулюванню ефективного користування ділянками нафтогазоносних надр (№ 2807, 4252), по проведенню очисних робіт русел гірських річок, по актуалізації Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази на період до 2030 року, новий Кодекс України про надра. За результатами державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм Держгеонадрамиза період 2018–2019 рр. регулятором проведено аналіз виконання Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази до 2030 року та підготовлено проект закону про її актуалізацію. Для нівелювання ризику зловживань та недоотримання доходів Держбюджету: прийнято постійний урядовий Порядок проведення е-аукціонів з продажу спецдозволів, оновлено урядовий Порядок надання спецдозволів без аукціонів зі скороченням таких випадків, оновлено урядову Методику визначення початкової вартості спецдозволів ініційовано вдосконалити обрахунок вартості геоінформації на рівні закону (№ 4187). Ініційовано заміну спецдозволів ГВ+ДПР на «наскрізні» задля уникнення маніпуляцій з обсягами вилученої сировини (№ 4187). Розроблено оновлену форму Актів перевірок та розпочато системне розміщення статусу приписів онлайн (inspections.gov.ua). Розроблено інструкцію зі складання проектів та кошторисів для малого та середнього бізнесу. Готується програма інвентаризації законсервованих нафтогазових свердловин у 2021 році.

Один з досліджуваних напрямів автором в розрізі особливостей управління надрокористуванням – це організація та управління розробкою самородної міді з метою залучення інвестицій у надровидобувну галузь. У 1995 році Кабінет міністрів України Постановою від 10 травня №330 затвердив Комплексну програму розвитку промислової бази для виробництва міді та її сплавів і напівфабрикатів. Основною метою цієї програми "Мідь України" було створення на державному рівні сприятливих умов для забезпечення потреб машинобудування, оборонного комплексу, сільського господарства, будівництва, інших галузей народного господарства в прокаті

і виробках із міді та її сплавів. Однак дана програма до 2020 року не реалізована. Анексія Криму, захоплення східних територій – це те, що зобов'язує державу реалізувати дану програму. Українські споживачі, які гостро потребують цієї продукції, змушені закупувати значну її частину за межами України і скорочувати виробництво товарів. При цьому наявні в Україні потужності з виробництва прокату міді та її сплавів не завантажені, оскільки немає мідної сировини, а значна частина мідевмісного брухту і відходів з різних причин експортується, незважаючи на те, що експорт прокату міді та її сплавів значно ефективніший, ніж експорт брухту і відходів міді.

Сировинна економіка вже давно стала конкурентним полем боротьби між невеликою кількістю країн та добувних компаній. Особливо помітно це на ринках основних руд металів - залізної, титанової, уранової та алюмінію. Особливе місце в цьому переліку займає мідь. Мідна руда посідає друге місце в світовій торгівлі металевими корисними копалинами. На найбільших біржових майданчиках світу позиції міді так само широко представлені, як і залізна руда та нафта. Хоча обсяги видобутку значно менші. Показники цін на мідь, засновані на ф'ючерсних контрактах, вже давно стали індикатором здоров'я економіки та показником для наукового прогнозування економічного зростання. Україна досить багата на руди металів, що дозволяє нам будувати економіку, що б відповідала надсучасним ринковим тенденціям.

Ефективне управління в галузі використання та охорони надр при всіх напрацюваннях регулятора додатково вимагає реалізації програми «Мідь України». При реалізації основних заходів цієї Програми можливо задовольнити потреби країни у прокаті, скоротити витрати іноземної валюти на придбання катодної міді, забезпечити додаткові валютні надходження від експорту конкурентоспроможної продукції на основі вдосконалення структури підгалузі і технічного переоснащення виробництв, підвищити

економічну незалежність і безпеку держави. Даною Програмою встановлено, що попередні дані геологорозвідки свідчать про можливість для створення власної сировинної бази, здатної частково задовольнити потреби промисловості в мідній сировині. Також передбачено проведення геолого- та техніко-економічних оцінок запасів міді Прутівського родовища мідно-нікелевих сульфідних руд у Житомирській області і Турійсько-Луківського рудного поля самородної міді у Волинській області. Не закрито питання про промислове мідне зруденіння для найбільш перспективних ділянок на Волині – Ратнівської і Рафалівської Волинський регіон. Західна Волинь славиться самородною міддю, на яку багаті базальти цього краю. Мідь із вулканітів Волині найбільше подібна до самородної міді з мічиганських родовищ (США), що свідчить про близькі умови їхньої кристалізації. Мідь в Україні не видобувається і є імпортом товаром. Виявлені поклади міді на Волині унікальні за запасами, за складом руд. Їхня розробка та вилучення корисних компонентів не мають потреби в традиційно складному хімічному процесі.

Запропонована Національним університетом водного господарства та природокористування (м. Рівне) технологія видобутку самородної міді передбачає значно менші економічні витрати для створення і функціонування підприємства для видобутку міді. Отримані напрацювання науковцями дозволять скласти регіональну програму з комплексної розробки базальтів Волині з вилучення самородної міді й інших коштовних металів, а видобуток руди світового металу номер 2 не залишиться драйвером економічного зростання лише на папері. 2020 рік регулятором був присвячений видобутку бурштину. 2021 – має бути роком «Мідь України». Інвестори, науковці, розробники та громади очікують саме цього. Проведення роботи в громадах, де є поклади самородної міді, шляхом опитування та інформування громадян підготує сприятливий майданчик для подальшої реалізації цієї державної програми.

Література

1. Державна служба геології та надр. URL: <https://www.geo.gov.ua/>
2. Програма «Мідь України» затверджена Постановою КМУ 10.05.1995 р. № 330. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/330-95-%D0%BF#Text>
3. Корецький М.Х., Клеменс Будзовські, Маланчук Є. З., Пелех Ю. В., Маланчук З. Р. Перспективи видобутку міді та супутних металів в Рівненсько-Волинському регіоні України // Вісник НУВГП. 2013. №1 (61). С. 3-11.